

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Tractatus co[n]sultatorij venera[n]di magistri Henrici de
Gorychum artium et sacre theologie p[ro]fessoris
illuminatissimi quondam insignis vniuersitatis Coloniensis
vicecancellarij ac Burse Montis ...**

Heinrich <von Gorkum>

Jmpressus Colonie, Anno supra Jubileum terci

VD16 H 2128

De iusto bello

[urn:nbn:de:bsz:31-299185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299185)

De iusto bello. fo. l.

pretendo dogmatizare contra suam
limpidam discernentiam quibus offerens
exercitum materiam etiam libenter animo me
submitto ad gloriam benedictae trinitatis
in infinita seculorum secula Amen

Explicit quidam tractatus de symonia
et quidam casu matrimoniali col
latiue editus et quodlibet ad priones
recitatus a venerando magistro nostro He
rico Borychii doctore in sacra pagina

Tractatus Domini Henrici
Borychii artium ac sacre theologie
professoris quoniam de iusto bello. Ad
laudem benedictae trinitatis glossosque
sermonis marie dei matris ac totius
curie celestis.

Aluato

re attestante. homo quod
dum de hierusalem
descenderet in hierusalem
et spoliatus gratulatus
etiam per latrones
sauciabatur in naturalibus. Ideoque quod
antea ad spiritualia sempiternaque bono
na libero amore ferebatur. postea foris
dinata affectio et terrenis ac caducis
rebus inheret incurvat quod dum ad plu
res absque eorum diminutione persuere
nequeunt. inordinati animi percipiscere
tia indignatur. quod dum temporis interuallo
interius estuando suscipit incrementa.
tandem foris erumpit in flammam pernic
tionis. Et quod arborum mala fereneque
fructus bonos. inuenit persequenter
in republica iplacabiles emergere
pertrouerfias. diuersos scrupulos con
scientiosos personis suscitantes. ex quibus
casum quandam liber in medium proferre
sub hac forma. Ciuitatis cuiusdam
ciues per discordiam diuisi in se invicem
pugnando irruerunt. vna autem parte pua
lente. parte vicata expulerunt. cuiusdes
partis quibusdam in ipsa per motione inter

fectis. postea vero cuiusdam temporis curri
culo elapso pars prius eiecia sue iniuri
rie non inemor fabricauit promissas.
quod vigore effectus per ducit quod subsequitur.
Nam assumpto viros quod non erant in
imici dicere ciuitatem. exercitum tempore nos
cturno per insidias et traditones pra
ta intrauerunt ciuitatem. et prevalendo
quoddam ex ciuibus occiderunt. Deinde
plures notabiles virosque per et dis
uerse erant. eiecerunt eorumque bona pa
trimonia. possessiones hereditarias
suis visibus sibi applicat per libito sue
voluerunt. Ille casus offert talis ques
tionis materiam. Utrum isti rediens
possint dictis bonis gaudere iusto
titulo. ad nutum de ipsis rationibus de pro
prietis rebus disponendo. Ut autem veritas
plene eliquatur opus est perferre quoddam
rationes quibus videtur posse colorari quod va
leant sibi talia bona legitime ven
dicare. Primum scilicet dicitur et habet in
digestis. quod in iusto bello res hostiles
statim sunt occupantur nisi sint seu
dalia. Quod Seneca nono scribit quod cum
Abraam redisset omnem subactam et mis
eres cum pueris dixit ei rex zodo
mor. Da mihi aias cetera tolle re
bi. cui Abraam. A filo subregimini
visque ad corrigam calige non accipias
quod tua sunt. Et rationem assignas non
dixit ne habeam aliquid iniuste. sed ne
dicas ego ditavi Abraam. quasi dices
ret. et si iuste possem accipere. tamen non
loquor aliquid mihi possis improbare.
Quod pensit quod virtus quod secum fuerat tol
lerent partes suas de reductis. Sed pu
gna sequente partis regressantis des
uincendo suos expulsores videtur habere
roem iusti belli. Requirunt enim
tres conditiones ad iustificandum aliquid
bellum. ut dicit doctor scilicet sequenda re
quiritur quod prima est autoritas. Sec
unda est iusta causa. Tercia est recta inten
tio bellum. Has enim tres conditiones poss
se percurrere in casu proposito declaratur

Tractat' mgrī Hērici Bozychū

inducendo. Prima enim conditio
concurrit. videlicet auctoritas. quia
plures ciuitates vtuntur alta ius-
ticia & a seipis regunt ordinādo le-
ges & statuta a quibus depēdet tota iu-
risdictio reipublice sue ciuitatis & ter-
re circumiacentis. & sic quod sit a ciuitate
seu ab eis qui representant ciuitatem de-
bet habere sufficientem auctoritatem. Cui
dicitur doctor scilicet ibidem quod non pertinet
ad personam puatam mouere bellum. quod per
ius suum in iudicio superioris persequi.
E contrario autem per expulsam non habet
ius suum persequi possit. eo quod vel ex indul-
gentia vel ex placitudine aut alio modo
tuo rectores ciuitatis assentit se trans-
gressum posse extra suos limites. & quod
nullius interest se intromittere de
pertinentibus ad sue ciuitatis gubernationem
sed ad ciues tantum. Sicut sequitur
da dicitur ibi inuenit. scilicet iusta causa
quod est quod impugnat. propter aliquam cul-
pam impugnatorem mereant. Nam isti se
quidam de iure prius alios cum
occasione effugauerunt. Et verisimile est
quod ipsi erant primi iniuriosos qui in alios
improvisos insurgendo contra eos per-
ualuerunt. & persequens grauius puni-
turi demeruerunt. Tercia etiam dicitur
presumptio ibidem obseruata ut intentio
bellantis fuerit recta. est enim recta quoniam
intenditur. vel ut bonum promoueat.
vel ut malum euitet. Nam hoc facile est
defendere. Sequenda ratio est. Costat
quod in prima expulsione per expulsam fuit
dānificata iniuria passa & lesa. & per
persequens ipsa iusticia quod secundum philosophum
constitit in quodā equitate fuit violata. scilicet
ipsa iusticie equalitas reparat per hoc quod
ille patitur aliquid pro sua voluntate mor-
dinata alium dānificauit. Et tunc ius-
tum est quodammodo idem quod equis
le contra passum. ut habetur quibus-
dam ethicorum. Et quia secundum philosophum in eo-
dem quod. Idem est de iusto iudice

et iusto aiato siue de ipsa iusticia. In-
de vero si sit iustus & iustos iustis-
cie in casu currente assumpsisset sibi
ipsum permissos expulsos si opus fuisset
ad puniendum permissos expulsos. pa-
ri tamen ratione licuit ipsis expulsis per se
seruire alteri iusticie ad vindictam ma-
lesfactorum. pcedere via armorum. quod sola
fuit permissos ad ipsius iusticie effectum
obtinendum. fuit tamen tale bellum cum ius-
ta pugna. In iusto autem bello non solum
res sunt victoribus debite. sed etiam qui
vincunt per se redigi in seruitutem per
inimicos per se politice. Igitur videtur
quod redeunt possunt iusto titulo pos-
sidere aduersariorum bona & prohibito
ea dispensare tamen sua. Igitur etc. Tercia
ratio est. quod bellum quod fit de iure natu-
rali est iustum. scilicet bellum a primis expulsis
in reditu perpetratum videtur de iure na-
turali secundum auctores in iure. Nam sicut
cum moderamine inculpate trede licitum
est de iure naturali. propter corpus de-
fendendo repellere iniuriosum actu ipse
tentent. Ita licet iniurias rebus illatas re-
pellere quod diu ab aduersario obtine-
tur. quod generaliter vim vi repellere licet.
Cum igitur primi expulsis erant equalen-
ter suis rebus spoliati. eo quod ad ciuitatem
permissos & ad mansiones suas adis-
tus eis non patebat. Sequitur quod de iure
re naturali cessata est eis facultas res
cuperandi res suas pcedendo via facti
et violenti propter dānam & iniurias &
alia interesse licitum eis fuit recurrere
ad bona aduersariorum usque ad dānam
satis factam. Quarta ratio est. nam
si primis expulsis non licuit iniurie sub-
iugari per vim armorum obuiare. Que-
ritur quod permissos humana sit adhibenda. ut
ad debitum statum redeat reipublice le-
sa iusticia. Non est enim rationabile quod primi
iniuriosos sine pena relinquamus.
quod sic non satisfaceret publice iusticie
sine qua nulla ciuitas laudabiliter guber-
naret. nec inuenit quod merita pena ini-

De iusto bello. *Co.* If

gat. si ipsi primi expulsi desistant ab exequendo bellica. qz casus currit de ciuitate q̄ alia iusticia dicit se habere q̄ auctoritatē eos q̄ i talibus ciuitatibus p̄t ea ueri. q̄ redinquit sola hec via tā. s̄ oportuniū remediū ad iusticie p̄p̄mētū. qz sicut d̄: deum p̄tē suā nō alligasse sacramētis. Ita auctoritate uidet nō alligasse solis certis p̄sonis q̄n emergete casu alijs deleget. Quinta rō ē Non min⁹ fas ē sic iniuriose expulsi res inuadere suos expulsores q̄ q̄ nobiles sapos diffidat. vel q̄ ipsi diffidant ciuitates. vel ipsi a ciuitatibus diffidant. S; in plerisq̄ terris colit hec p̄tēdo q̄ hūt tales p̄tē diffidatōes z p̄sequēter bella z q̄cūq̄ ab iniurie obtinent sicut iuste possessa reputant. pari iḡt cā ipsi p̄mi expulsi valent eodē iure uenti ad recuperandū illata sibi dāna z habet idēz qd̄ p̄us. Sexta rō est. Nā auctoritas p̄ncipandi p̄fert p̄ncipi ex p̄sentia ciuitatis. Dicit em̄ Plidorus in libro ethimologiaz qz lex ē p̄stiturō populi in q̄ maiores natu sūt cū plebibus aliqd̄ santerūt. Constat qz ab eis dē ē p̄tās p̄dendi legē z p̄ncipandi auctoritas. Ad cōitatem iḡt p̄tinet remediū p̄curare p̄tra tales iniuriosos z qz ipsi expulsores noliūt cōitari fūire. ut iusticia publica maneat. Uidet qz talis auctoritas t̄t̄at ad ipsos expulsores q̄ sunt p̄s cōitatis q̄m̄ p̄ se sicut p̄ alijs suis deant rep̄dere vindictā p̄dignam arma arripēdo aduersus suos oppressores. Ubi d̄ Raymūdus. qz quādo q̄s nō p̄t q̄rere ius suum p̄ alium. tunc licet subdito auctoritate superioris mouere bellum. pari iḡt modo in p̄posito licere uidentur. iḡt z. Et his z similib⁹ motiuis uidetur p̄tē p̄uadēri quā d̄ctō modo ad uerlariorū bona pro suo beneplac̄

to dispensant. igitur zc. Quoniam detentores bonorū iuxta casum p̄missum p̄tendunt sue possessionis iustum titulum p̄teru iuste vindictē ac iusti belli nō est in cōgruū p̄mittere quorūdam terminorū declarationes. Deinde uidere qualiter vindicta aut bellum potest fieri iuste aut iniuste. Cōsequēter etiā qd̄ cōcedit bellum iustū de bonis detentorū. Unde vindicta est aliqd̄ penale malum quod instigatur peccanti. potest aut̄ intentio inferentis tale malum p̄ncipaliter tendere ad malum illius de quo vindictam sumit z ibidem quietē. Vel potest animus vindicantis p̄ncipaliter ferri ad aliquod bonum ad qd̄ p̄uenit p̄ penam peccantis puta ad emendatōem peccantis. vel saltem quō ad cōhibitiōem eius z quietē aliorum. z ad iusticie cōseruatōnem et ad honorem dei alijs debitis circūstantijs obseruatis. Sed bellū iniūentur capi multipl̄. Unde d̄ doctor sanet qz bellū z seditio in hoc p̄ueniunt. qz vtrūq̄ importat quā dā p̄tradictōem. Differūt aut̄ i duobus. Nam bellū importat murum an impugnatōem in actu. S; seditio p̄t dici siue fiat h̄mōi impugnatō in actu. siue sit p̄paratio ad tale impugnatōem. Unde glosa z ad Corinthios. xij. d̄ qz seditiōes sūt tumultus ad pugnam. cum sc̄z alii qui se p̄parant z intentant pugnam. Sequēdo differūt. qz bellū ē p̄ p̄tē p̄tra extraneos z hostes quasi multitudinis ad multitudinē. Seditio aut̄ p̄tē ē inter p̄s vni⁹ multitudinis inter se dissentientis. puta cū vna p̄s ciuitatis excitat i tumultū p̄ alia. p̄t at̄ bellū accipi alio. p̄ impugnatōē q̄ fit p̄ arma q̄n superiores puniūt subditos iobediētes nolētē obrep̄are iusticie v̄l iurisdic̄tōi superioris

Tractat' mgr̃i H̃erici Gorythii

Hanc s̃o impugnatōem Raymū
dus vocat poti' exequutōem iusti
cie vel iurisdicōis q̃ bellū. p̃r ad
huc extēiori vocabulo sumi nomen
felli. vtpote p̃ q̃lter actuali pugna
siue multitudinis p̃tra multitudi
nem. siue paucoꝝ p̃tra seiuices. et
sic q̃libet pugna vocari p̃r bellum.
His breuiter p̃libatis ponunt q̃
dam p̃pōnes 7 est p̃ma.

Pr̃ma p̃pō.

In iustus ē vindicantis ani
mus 7 inordinatus intendēs
malū alterius. qui malū etiā
iniuste sibi intulit prius

Hec p̃pō est doctoris sc̃i 7^a 2^e
q̃stione ceterisima octaua. arti. p̃mo.
In vindicatōe inq̃t p̃siderāndus est
vindicantis anim' si em eius intētio
ferat p̃ncipal' in malū ill' de q̃ vin
dicatā sumit 7 ibi q̃scaat tūc vindica
tio ē oīno illicita. qz delectari ī ma
lo alteri p̃tinet ad odiū qd̃ charita
ti repugnat q̃ oēs hoies debem' di
ligere. Deinde subdit directe ad mē
tem p̃pōis nec aliq̃s inq̃t excusat si
malū intēdat ill' q̃ sibi iniuste ma
lū intulit sicut nō excusat aliq̃s per
hoc q̃ odit se odientē. Nō ei d̃z hō
in aliū peccare p̃pter hoc q̃ ille pec
cauit p̃us in ipm. Hoc em̃ ē vinci a
malo qd̃ apl's p̃hibet ad Roma.
xij. dīcēs. Noli vinci a malo s̃ vin
ce in bono malū. igit'. Et hac p̃pō
sitrōne corollarie infertur

Sec̃unda p̃pō.

Esto q̃ p̃mis expulsos p̃pe
teret auctoritas vindicte ad
buctū nō ē p̃sumēdū neq̃ est
verisile. q̃ in suos expulsos
eam exequantur iuste

Hec p̃pō apparet p̃mo ex hoc. qz
iniusta ē vindicā illata alteri ex eo
q̃ ip̃e p̃us iniuste intulit malū. tale
ār eē vindicā repensam expulsos

p̃ p̃mos expulsos oñdit ex q̃tidia
na experientia q̃ videm' ipos lelos
reuocare sibi ad memoriā dāna. in
iurias. offensas eis irogatas. p̃pter
q̃s inflāmat ad ire idignatōes. Et
dū anim' agitaf stimulis ire p̃eun
tis aū rōem tendit in malū offenso
ris tāq̃ in bonū ibidē q̃scedo. p̃f
qd̃ etiā hortantib' eos vt parcat s̃s
bi illatas iniurias. p̃sueuerūt m̃de
re. Quō parcerē ei q̃ mihi tot iniu
rias intulit. tāq̃ diceret. Nō ero cō
rent' donec ire mee satisfecerim. vñ
d̃t doctor sc̃i 7^a 2^e. q̃stione ceteris
ma q̃nq̃ gesima octaua q̃ s̃salq̃s ap
perat q̃ fiat vindicā q̃lteratq̃ vt
si appetat puniri eum q̃ nō meruit
vel vltra q̃ meruit. vel nō fm legit
timū ordinē. vel nō p̃pter debitū s̃s
nem q̃ ē p̃seruatio iusticie 7 correp
culpe. tūc fit ira p̃tra ordinē rōnis
et ē appetitus ire viciosus. 7 noiā
ira p̃ viciū. Huic p̃sonat qd̃ d̃t Sic
go. eē ynā filiā ire que vocat tumor
mentis inq̃stū ira excogitat diuer
sas vias vindicte. 7 talib' cogitari
onib' replet aim iratū fm illō Job
xy. Nūqd̃ sapiēs implebit ardore
stomachū suū. igitur. 2^e. **Q**uere
rea. **H**ec p̃pō oñdit ex defectu debiti or
dinis rōis. q̃ p̃termissio nihil fit ius
ste. d̃t em̃ p̃hus. iij. politice q̃ cōiter
oēs male iudicat de iusto. **C**uius
cām subūgens d̃t. qz de seipis iudi
cium. fere aut plurimi sunt iudices
p̃raui de p̃p̃is. sup̃ q̃ dicit doctor
sc̃i 7. q̃ ad debitū iudiciū in agib' s̃
lib' req̃nt p̃rudētia. p̃rudētia ar̃ p̃e
supponit appetitū rectū p̃ p̃tutē mo
rale. qd̃ q̃ p̃uertit appetitū p̃uertit
iudiciū rōis. **J**udiciū ar̃ de seipō
p̃uertit appetitū mal' 7 p̃uersus.
hō ar̃ vt in plurib' p̃uersum h̃z ap̃
petitū respectu sup̃ p̃is. qz vnusq̃s
q̃ nimis affiat ad seipm. **E**t iō p̃f
nuntā dilectōem 7 affectōes quā h̃z

Tractat' ingrei Hērici Borzychū

Ad cōe bonū subditōz & totius cōis
fatis. que admodū legū de regūie
romanoz suū iperūz vsq; ad total'
mūdi monarchiā dilataciūz. Etenim
cetere gētes & natōnes alliciebāt ad
subiectiōem romanoz ex probitate
sue gubernatōis. Et em̄ Valer' ma
rimus q; rectores romanoz malue
rūt ee paupes in diuīte regno. q; di
uites in paupre. & q; diu ex tali zelo
bonū cōe pferēbāt. pprio bono. ipo
rū regnū in magna pace florens pti
nue pserabaf. Deū alias politiaz
spēs vocat trāsgressiōes corruptas
et viciosas in q; pncipātes habent
oculū ad bonū ppriū & puatū in pre
iudiciū reipublice & cōitatis. & tales
fiunt iniusti & iniuriātes. ac per hoc
suscitāt varias p̄morōes. vel subdi
toz ptra seipos pncipātes in q;stum
subditū nō āplius sustinent suā op
pressionē. vel ipi pncipātes inter se
ipos sibi mutuas turbatōnes. p̄cu
rant. dū sua inordinata desideria ne
queūt a diuīte p̄cordare. Hac q; p̄
pe de eā Tull' sepi' deplāgit roma
noz iurisdicōez corruisse. q; ad p̄n
cipatū eoz aspirabāt nōnulli bonū
ppriū publico pferētes. Inde fit q; ta
les guerre seu pugne inestine mere
ant vero titulo dici seditōes in q;stū
sunt inter pres multitudinis vni'
cōitatis in iacturā boni cōis et ior
dinata affectōe ad ppriū bonū estuā
te. p̄inde nisi q; vulgare expientie
audeat p̄tradicere p̄cedēdū erit tali
um belloz p̄moridia. p̄cessisse ex cor
rupta affectōe ad ppriū bonū & pu
atū p̄modū. seq; q; p̄mū tellū ex vtra
q; p̄re pugnāciū fuisse min' iustū. et
q; p̄re p̄mi mouētis. p̄rendū p̄ totū
motū q; quot bella postea nascūt ex
tali radice vicaria sicut illegitima. q;
uis tū p̄tinue supuentant alia & alia
deteriora icit amēta. cuiusmōi sunt
dāna. iūrie. & alie offēse. q; vtrinq;

p̄creāt inuidiā. irā. odia. & siles furi
as ifernales mag' ac mag' mutuas
pugnaz iniustificātes. vñ Jacobū in
sua epla pfirmās sup̄dicta ait. Eū
bella & lites i vob. nōne ex p̄cupiscē
tijs vris q; militāt in mēbus vestr'.
p̄cupiscitis & nō habetis. occiditis
et zelatis & nō porectis adipisci. li
tigat' & belligerat' & nō habet'. Sicut
Boet' p̄ p̄tuos loquēs ptra tales
litigiosos ait. Quoz. s. i. iproboz & ff
est nūerosus exercit' sp̄ned' tū est
qm̄ nullo duce regit. q; errore tū te
mere ac passis lymphāte raptat. q;
si q; p̄ nos acie instrūctis valētio: in
cubuerit nra qdē dux copiā suā in
arcē p̄trahit. Illi vero arca diripien
das iuiles sarcinulas occupantur.
Arresto. etiaz. s. i. p̄politice ait q; p̄pter
vilitates q; a cōibz & eis q; ex p̄uipa
tu hoies volūt p̄tinue pncipari. Ita
q; ex his & sibi liq; h̄mōi discordiā
as fundari sup̄ viciosuz fundamētū
vrputa sup̄ imoderatā p̄cupiscētiāz
pugnabiliū bonoz. cuiusmōi s; bo
na terrena & transitoria. q; q; diuisa
nequeūt vniuscuiusq; seruētī deside
rio satisfacere. sup̄est cordeten' p̄mo
imasci aioz dissentiōes. & demū ma
nuales pugnās in lucē p̄dire. q; dū
ci seditōes meruerūt. igit' rē.

¶ Ut bella mereant' dici iusta p̄o
requir' vt subsit iusta cā

¶ Nec est p̄o docto. sc̄i vbi supra.
requirit' inq; iusta cā vt illi q; impu
gnātur p̄pter aliquā culpam impu
gnatōem mereātur. vñ Aug'. in lī
bro. lxxxiij. q̄stionum de iusta bella so
lent d̄finiri q; vlciscūtur iniurias s;
gens vel ciuitas plectenda est q; vel
vindicare neglexerit qd a suis ipsoz
te factū est. vel reddere qd p̄ iniuriā
ablatū est. igit' rē. Iuxta p̄dictaz
propositionem cōcludi potest hec
sexta propositio

De bello iusto

Fo. lii

Quaq; sepe dicte expugnationes iustam habent causam ex parte ipsorum patientium. ipsorum tamen pugna non habet formam iustam ex parte ipsorum actiue pugnantium

Huius propositi prima pars videlicet ex parte ipsorum qui puniuntur subicit legitima causa. Nam qualis sit animus respectu alicuius boni ad ipsam di. arguitur ex viis et medijs ac modis persequendi. Cum igitur tales multi di amatores non vereantur turbationes boni cuius non strages horum. non commenta periculis astutiarum. propter appetitum inordinatissimum ex proprio ad peccatum ad mortis supplicium. et hoc est ad primam pugnam. Quia autem prima pugna commissa est. tunc malicia completa est in exteriori foro. ita ut iustitia ipsa humana iustitia quae reuera posset imponere propter tales homicidas et reipublice inimicos. et velut mœbra putrida refecare. et quanto plures committuntur huiusmodi cum multo se pugne tanto magis accumulatur plures causas quibus conuinceretur tanquam digni ut puniantur a iusta lege. igitur etc.

Secunda pars declaratur veritate quod non sit formale iustum ex parte ipsorum actiue pugnantium. In fine doctrinae philosophi in libro Ethicorum. Aliquid est iustum vel iniustum per actum seu materialiter. Aliud est iustum vel iniustum per se et formaliter. ut si aliquid accipit alterius vas argenteum et crederet quod reportaret propter vas stanneum. talis committeret iniustum materialiter. non autem formaliter. Cum res est. quod actus morales constituitur in specie et forma suscipiunt. prout voluntas per se fert et tendit ad obiectum. Quia igitur memorati tubatores non incitant zelo iusticie preseruan-

de sed affectione proprii boni assequendi. propter eorum intentionem euenit quod illi quos puniunt sint digni puniri. et quod iusta causa subicit ex parte ipsorum patientium. ut ipsi talibus penis subiaceant. cum ad hoc suas intentiones non dirigunt ipsi punientes. sed ut iam dictum est potius agitantur affectu proiuati boni obtinendi vel vindicte infligende. Huius propositi exempla familiaria occurrunt ex canonica scriptura. Siquidem mira superni consilii dispensatione peragitur. ut hi quos deus suorum demeritorum iusta causa exigente vult puniri aliquem offendant per quos eis deus debitas penam infligit. quod utis dei intentioni animus percussio nis propter nis non sit. ita ut deus intendat culpam pena condigna corrigere. Ipse vero minister voluntatem dei exequens intendit proprie concupiscentie satisfacere. unde Eliae decem dicitur. **Ue** Assur. virga furoris mei et baculus ipse est. In manu eorum mea indignatio ad gentem fallacem mittam eam. et propter populum furoris mei mandabo illi ut auferat spolia et diuidat predam et ponat illum in concubitationem quasi lutum platearum. Deum sequitur. Ipse autem non sic arbitrabitur. et cor eius non est uas bic. sed ad proterendum erit cor eius. et ad interuentum gentium non paucarum. **Siliter** Pharo rex Egypti. ut habetur in 2. Esdrae. p. Dixit ad Zosiam. supra. **Furor**em mihi bellus est. circa quod dicit glosa quedam. **Furor**em frugifer interpretatur et fecit ista bona transitoria quorum intuitu ipse rex Egypti se princeps huius seculi necesse puocabat ad bellandum. Quae dicitur quod **Assur** rex Egypti fuerit propter eorum intentionem ministri diuine iusticie puniendo illos ubi ex parte patientium suberat pene iusta causa. Nec tamen ipsi laudantur

k ij

Tractat' mgr̃i Hēriti Borychū

pariformiter expugnātes. seinuicem puniūt. ita q̃ ex p̃pariētūz p̃pter sua demerita posset bellū iustificari. tñ talis reuera intērio iusticie cōseruā de nimis elongata est ab eoz puer/ sa mente q̃ debellando se habent ad penā actiue. igit̃ rē.

mō
vii. **¶** Bellū inter aliquos iustum nō est censendū si careat autoritate principis cuius mandato est gerendum

¶ Hec pp̃o est doctoris sc̃i in loco sup̃ memorato. **Lur'** duplicem assig̃nat cām. **Prima** est. q̃ non p̃inet ad puatā p̃sonā bellū mouere. q̃ p̃t ius suū in iudicio superioris prosequi **Secūda** cā est. q̃ p̃uocare multitudinē q̃d in bellis op̃ret fieri non p̃inet ad puatā p̃sonā. **Cū** autē circa reipublice p̃missa sit p̃ncipiū. ad eos p̃tinet reipublicas ciuitatis vel regni seu. p̃uincie sibi subdite tueri. z sicut licite defendūt eā materiali gladio p̃tra vicinos turbatores dū malefactorēs puniūt. s̃m illud **Ap̃li** ad **Roma. xij.** **Nō** sine cā gladiū porrat. minister ē em̃ dei vindex in t̃raz ei qui male agit. Ita etiā gladio bellico ad eos p̃inet reipublicā tueri ab exterioribz hostibz. **Quā** z p̃ncipiū bus b̃ in psalmo. **Eripite** pauperē et egenū de manu peccatoris libera te. **vñ Aug.** d̃e p̃tra **Faustū.** **Ordo** naturalis mortalū paci accommodatus hoc poscit vt suscipiēdi belli autoritas atq̃ p̃siliū penes principes sit. igit̃ rē. **Huc** pp̃oni adiūgit talis collateralis p̃positio

mō
viii. **¶** In foro p̃scientie nō video modū p̃reliūz cōpugnantium iuxta casuz p̃reliatū posse dici ex autoritate iustum

¶ Hec pp̃o apparet. q̃ autoritas mouēdi bellū nō competit eis q̃ suū

ius possunt. p̃sq̃ in iudicio superioris. sed ciuitates qui intitulātur imperiales possunt recurrere ad iudiciū superioris. z p̃sequēs irrequisito cōsensu habentis p̃ncipis autoritatem imp̃iale. eis nō licet aūtoritatem mouēdi p̃tra seinuicē bellū intērio. **For**sitā dicit̃ q̃s q̃ h̃mōi ciuitates fungūtur alta iusticia nō re cognoscētes iusticiā superiorē. **Hāc** r̃sionē nō admitto vniuersaliter z absolute datā. **Quis** em̃ imperialis maiestas annuerit eis licentiā cōsuetudini sp̃eales ordinatōes que manifeste cedūt in fauorē sui boni cōis absq̃z alioz p̃iudicio. q̃ tñ ex minore nō p̃tcludi q̃d mai' est. hinc ē q̃ ex tali licentiā p̃missa vlt̃ cessā n̄ ē i ferēdū q̃ eis p̃cessa sit autētica p̃tās p̃mittere talia q̃ s̃t boni cōis p̃turbatiua. **¶** si q̃s simpl̃t ex sua qua fungūtur iusticia p̃cedat eis autoritate seipso vlt̃cedē. **audiat Aug.** in libro contra **Manicheum** vbi exponit illud **Barthei. xvi.** **Om̃is** q̃ accepit gladiū gladio peribit **Al** le inq̃t accepit gladiū qui nulla sup̃iori aut legitima potestate aut iulēte vel p̃cedente in sanguinē alicuius armatur. **Eum** igitur superior z legitima potestas neq̃z iubeat nec cōcedat tales fieri vindictas. quaruz p̃ncipiū est p̃cupiscentia p̃riū boni nō videtur sustinēdum pluz h̃mōi fore iustū. **Huc** p̃cordat illd̃ **Ap̃li** ad **Roma. xij.** **Om̃is** aia potestas t̃bz sup̃ioribz subdita sit. **Cū** igitur tales ciuitates particulas quasdam sibi vendicent imperialis autoritatis. nō licet eis ex p̃prio sp̃ū summā iusticiam sibi viurpare. **Quā** z p̃siliū lendum esset parti expulsi vt partem aduersam cōnueniret iuridice coram p̃torio imperiali. ibiq̃z discordia decisa post viam iuris sequeretur via facti. **Præ**terea neq̃ in for

ro scientie videtur q̄ quicūq̄ etiā
 p̄ncipans in terris possit autorisare
 tales modos vlciscēdi seipos p̄ bel-
 la intestina. Cū em̄ ois p̄as hūana
 a dō sit p̄cella si qd ordiat p̄as hūa-
 na dissonū p̄āci diuine illud in foro
 p̄scieie est iniustū reputadū. Quia
 igit̄ tales vindicte p̄cedūt ex inor-
 dinata affectione ad bonū p̄riū et
 cedūt in boni publici detrimentū cō-
 cludūt q̄ dissonāe diuine volūcati ex-
 t̄i p̄ dono ois p̄as in terris deriuat̄
 Hū doctor sanctus hac ex causa de-
 terminat q̄ leges iniuste nō obligāt
 in foro p̄scie in q̄tuz dissonāt a lege
 eterna p̄ferēt om̄i alteri legi vigore
 obligādi. Confirmat nā p̄m docto-
 rū sanctorū hūam. p̄cepta dñi p̄enta
 in p̄mōe dñi in mōre sp̄ obligāt p̄m
 p̄pationē animi. vr. s. hō sp̄ sic para-
 tus nō resistere malo et se nō defen-
 dere et cetera h̄mōi. q̄n ex opposito
 scandalū eueniret. Quis aut̄ nō vi-
 deat q̄nta scādala emergāt ex talibz
 vindictis. q̄e occasiones hoīm. et pe-
 ricula aiay. et sic de m̄kis dispēdijs
 reipublice et cōis boni. Vñ vindi-
 cationes p̄dicte faciūt directe sc̄lma
 in ciuitate auferēdo vnitate et p̄cor-
 diā ciuili. cum tñ dicat p̄hs in p̄he-
 mio viij. ethico. q̄ legis latores plus
 student ad p̄cordiā in ciuitate p̄ser-
 uandā q̄ circa iusticiā exequendam
 Nō igit̄ p̄sumendū est q̄ aliq̄ auto-
 ritatis p̄as sit indulta ciuitatibz
 h̄mōi in hūanas pugnas iustificādi
 Nā p̄m Ap̄lm ij. ad Cor. x. et. xij.
 p̄as dat̄ in edificatōez nō aut̄ in de-
 structionē. Et p̄m reglāz iuris Qui
 p̄āte sibi data aburit̄ eam amittere
 meretur. Amplius aut̄ dicit sanc-
 to doctor q̄ multitudine aliqua est libe-
 ra que potest sc̄tere legem. Sz Au-
 gustinus in p̄mo de libero arbitrio
 dicit q̄ si populus sit bene modera-
 tus et cōmūis vtilitatis diligentis

sanus custos recte lex fertur qua ta-
 li populo liceat sibi creare magistra-
 tus p̄ quos respublica administret̄
 Porro si paulatim idē populus de p̄-
 uarus hab̄eat venale suffragiū et re-
 gimen flagiciohis sceleratibz p̄mit-
 tat. tūc adimitur tali populo p̄as
 dandi honores. Ex quibus Augu-
 stini verbis possunt duo elici. P̄is-
 mū est q̄ populo ad bonuz cōmūne
 bene affectato laudabiliter cōcedit̄
 licētia instituēdi tales leges que tē-
 dunt in fauorē boni cōmūnis. Se-
 quūduz ē q̄ si populus deprauetur
 q̄ iuste sibi aufertur talis potestas.
 Nulli igit̄ur ciuitati imperiali com-
 petit potestas p̄m quaz ciuibz liceat
 cōmūne bonū subuertere inducēdo
 diuisionē i ciuitate et mutuo seipos
 spoliando et similes pestes multipli-
 cādo. quales ex p̄dicis pugnis suc-
 crescere docet experētia. Adhuc au-
 tē ad idēz arguit̄ p̄ locū a maioribz
 gatiue. Nāz p̄m aurores ex iure na-
 turali vniciūq̄ est cōcessa potestas
 p̄seruādi se in esse q̄tūm potest In-
 de vltorius contra actu inuadentes
 potestas defendendi se vsqz ad occi-
 sionē inualoris sibi est p̄cella. saluis
 his duabz p̄ditionibus. Prima est.
 q̄ ipse defendens non vctatur maio-
 ri violentia q̄ sit necessaria p̄ sua de-
 fensione. Nam actus ordinatus ad
 finem non debet excedere proportio-
 nem sui finis. hinc est q̄ sc̄d̄z iura de
 citur q̄ vim vi repellere licet cū mo-
 deramine inculpare tutele. Sc̄d̄a ē
 q̄ si inuasores occidat seipsum defen-
 dendo q̄ referat̄ actuz occisionis ad
 bonum publicū et hec conditio acci-
 pitur ab Augustino in p̄mo de lib.
 arbitrio vbi dicit. Quō ap̄ d̄ diuinā
 prouidentia liberi sunt qui pro his
 rebus quas contēni oportet humanā
 cede polluti sunt. eas autē res cō-
 tēendas dicit quas homines inuiri-

k ij

Tractat' mgr̃i Hērici Borythū

mittere possunt inter quas cōstat esse vitā corpales. Si igitur actua liter p̃genti p̃riā vitā non conceditur largior p̃as nisi q̃ se defendat cū inculpata tutela. Et si aliter eua dere nequāt q̃ occidēto inualoz q̃ talē occasionē non inferat mor' p̃ uara libidine sed intentionē cōis bōni. Si pro q̃ ita est. Quis audeat in foro conscie iustificare sepeditas pugnas tanq̃ p̃cedētes ex insufficiēti z legitima autoritatez p̃ate. vbi pars expellens impetit aduersaz p̃tem ex animo p̃fabricato per vias et astutias indifferēter qualescunq̃ et mouetur p̃uara libidine in euidentē boni publici dissipationē. In tali um sane pugnaz z spirationibz verificatur illud Quidij in p̃mo metha mor. poetizantē de vltima z ferrea etate. q̃ duro est vltima ferro p̃otinus irrupit vene petozis i euū Omne nephas fugere pudor verunq̃ si desq̃. In quoz subire locū fraudelē q̃ doloz Insidiez z vis z amor sceleratus habēdi. hec nimirū oia in sepeditas pugnis frēq̃tantur. deinz de aut si p̃ri ciuitatis. cōtra p̃rem aliter iuridica p̃as se vlcēdi. Cur nō singulo aderit talis p̃aris facultas. Cur nō licebit decēz p̃tra decē aut mille p̃tra mille. z sic indifferēter siue in maiorē nūero siue in minorē. forsitā dicet q̃s q̃ medietas ciuitatis quēcūq̃ fuerit si p̃ualuerit gerit vicē totius ciuitatis ac p̃ h̃ p̃petit sibi legitima p̃as. hūc p̃iat illd̃ Exod. xxiij. Non acquiescas iudicio plurimoz. legitur quoq̃. iij. Regū. xij. q̃ p̃pter ingrātam responsionēz ipsius Roboan decem tribus israel ab eius regno recedentes elegerunt sibi in regem Jeroboan. Et quāuis esset longe maior. tamen ex hoc non habuerunt potestatem in ducēdi diuisionem ipsoz ab alijs. p̃pter q̃d

redarguuntur. Esai. viij. vbi d̃. p̃ eo q̃ abiicit populus meus aquas syloe que vadit cū silentio z assum p̃st magis. Rāsim z filium Rome lie. p̃pter q̃d ecce adducet dñs super eos aquas flumis fortes z multas regem Assyroz z omnē gloriā eius zc. Aque syloe sunt iuxta Hierusalē quas dicuntur abiēcisse recez dētes a regno iuda assumēdo alios reges. Itaq̃ ex maiori p̃te non sufficentē trahitur argumentū auctoritatis seu potestatis studendi pacē et concordie vnitatē. p̃dictas fauere non parum videtur illud Deut. xvij. Si difficile et ambiguū apud te iudiciūz esse p̃p̃eris inter sanguinem z sanguinē causam z causaz zc. fac' p̃olite vbi p̃ceptitur recurrere ad iudiciū sup̃me p̃atis atq̃ et sub pena mortis obediendū. postremo autē si illicitū sit ablatā reperere contētiose. etiaz corā legitimo iudice. multominus p̃ceditur licentia p̃ violētā armoz z sanguinis effusio nem scinūce spoliare. z hoc inter inhabitātes eiusdē ciuitatis. Est autē litigiosa repetitio prohibita ab ipso saluarore vt patet Barth. v. Et apostolus reprehēdit q̃ frater tū fratrem p̃tendit in iudicio. z Jacobi. iij. vbi est zelus z contentio. ibi est inconstātia z omne op' p̃rauum Itaq̃ pensatis p̃missis alijs q̃ similibz nescio imaginari sepeditas pugnas p̃cedere fm veram auctoritatem seu potestates tanq̃ ex ea parte iustificādas igit' zc. Huic materie consequēter annecto nonā p̃positionē circa aliaz materiam eūdē facit familiarem.

Quāuis in pluribus locis antiqua cōsuetudo quosdā modos ducendi guerras appro-

De bello iusto

Co. lu

bet. non tamē in foro consciē
tie video ipsos autētizandos
aut iustificandos diuinitus.

Ad huius ppositiōnis euidentia
est aduertendū q̄ antiqua consue
tudo inoleuit p̄sertim in imperio q̄
p̄uēta diffidatōne dux contra ducē
vel comitē vel ecōuersor sic de alijs
militaribus aut nobilibus aut ciui
tas contra ciuitatem vel contra p̄n
tipem aliquem et ecōuerso sibijnu
rem concitant guerras cōmittendo
bella et plurima damna suis sub di
tis inferendo. quatinus adopraraz
satis factionē perueniant arbitrātes
se ex talibus medijs licite suozū de
sideriorum exequutionem practica
re. put quotidiana tribulatio nimis
um restari per effectum. dicit ergo
propositio q̄ q̄uis antiqua consue
tudo talem practicam obseruauit z
q̄uis p̄missa diffidatōne reputen
tur apud mundum tales guerre fie
ri iusto titulo. at tamen apud forum
conscientie et legez diuinam dirigē
tem hanc transitoriam vitam ad vi
tam futuram eternam nescio auten
tisare tales modos guerrauidi. put
cōmuniter exercentur. **H**ec igitur
propositio potest ostendi ex his que
sequuntur. **E**t primo quidem non
admitto allegatōnem qua posset di
ci q̄ cōmuniter talis practica obser
uatur. Nam lata z spaciōsa est via
vicioz. et multi sunt qui inerant per
eam. Sed q̄ angusta porta z arcta
via que ducit ad vitā z pauci sunt q̄
inueniunt eam. **E**nde dicit **Barth.**
septimo. hac igitur de causa. dicitam
nolo admittēre allegatōnem qua
repulla. **A**rguitur ad ppositiōnē
et ordine potestatum. Nam s̄m do
ctores tam theologie q̄ yrruikz iu

ris. **Q**ui subditus est superiori po
testati non potest absq̄ consensu ta
lis superioris potestatis indicere bel
lum. **A**lioquin ferit illum illa senten
tia saluatoris **Barth.** vicēsimose
pro. **O**m̄is qui gladio percutit gla
dio peribit. **Q**uoniā aures dñi aus
ciuitates sub imperio subdātur po
restati imperiali cōcitare guerras in
consulta eius auctoritate nō possunt
loquēdo de tali posse quo apud do
minos iuristas dicit. hoc possumus
q̄ iuste possumus. **V**idetur mihi
q̄ aliquis potest sic obicere q̄ videt
cer consensus imperialis auctoritatē
p̄sumitur interpretatiue haberi cuz
ipse talem consuetudinem non igno
rans non contradicat. et p̄sertim
cum propter suam nimiam distātia
facilis ad eum non p̄z recursus hec
instantia non meretur militare. **C**ur
ita. **N**am sicut legez humane neque
unt prohibere omnia que sunt cons
tra virtutem. sed multa dissimulā
q̄uis non approbant. pari ratione
imperialis potestas plura dissimulā
lar que emendare non valet. **E**t q̄
uis longinqua distātia auctoritatē
impialis possit adduci. p̄ iustificati
one defendendi suam terram cōtra
hostes inuadentes. tamen iustifica
re non videtur inuadentes probo mo
tu procedentes. **A**d hec dicunt
iurispiti q̄ auctoritas seu potestas in
dicendi bellum competit et qui non
habet superiorem cuiusmodi est im
perator vel rex. **A**lijs cōpetit sequi
dario ex p̄cepto vel commissiōne
superioris auctoritatis. **O**fferetur
igitur nobis consideratio diuersoz
graduuz in latitudine potestatum.
Prima enim simpliciter z suprema
potestas est in deo a quo omnis po
restas in terris exoritur. vt dicitur
Ad Ro. xij. **E**t q̄ in ordine p̄tātū

Tractat' m'grī Hērici Borychū

prās posterior non recte procedit si
exorbiret a priori prāte a qua suam
vim psequitur. hinc est q' si prās im
perialis psumat alijs impiri seu cō
municare vires sue autoritatis in p
iudicijs finis ppter quē prātes sunt
institute. talis cōmunicatio in foro
conscientie est iniusta nec vltus talis
prātis exercet s'm bonā pscientiam.
Non autē videtur expediens q' im
perator adeo laxet frenā sue prātis
q' vnusquisq' participans princeps
aut cōmunitas possit opinari ius
suum statim via facti psequi absq'
p'vnia iuris decisione. dicit em' **Di
chee. vij.** princeps postulat et iudex
est in reddēdo. Et p' h's p'mo retho
rice dicit q' paucissima sunt cōmittē
da iudicijs eo q' sepius ex passione
minus eque iudicant. sed omnia s'm
leges debent iudicari. Sequit' igit'
q' non est rōnabile q' quilibet in p
p'ria causa habeat prātem impales
pretensas iniurias vltiscendi. Non
igitur estimandū q' impator licētia
uerit omnes illos q' guerras suas vlt'
eāt. Et esto q' veller cōcedere. tamē
talis vltus nō satis assecurat p'sciaz
deum timentis. Amplius autem
princeps nō pōt allquē de suis sub
ditis impetere p' viā belli q' dū sub
dit' offerre se stare iuri. Igit' neq' pōt
mouere bellū s' nō subditū in cōsul
to iure cui vterq' subdit'. Ita q' nec
impator z rex videant' adinuicē pōt
se guerras ducere indisculso iure a
pud sup'iorē autoritatez. s. papalē cui
s'm quēdāz modū ppetit vti vtroq'
gladio vt scribit Bern. ad Eugeni
um. Cui etiā dicit' Quāq' ligaueris
sup' terrā erit ligatū z in celis. et
quāq' solueris zc. Quā Job qui
erat maior inter oēs ouicērales de se
ipō ad altor' informacionē scribit q'
nō p'cepit subire iudiciū cū suo suo
et ancilla sua cū disceparēt aduer'

sus cū vt habet Job. xxxi. et Deu
tero. xx. dicit populo dñs p' Hosien
q' prius offerant pacē ciuitatibz que
non erāt de his vrbibus quas ac
ceptari erāt in possessionē. Non igit'
statim attendēda est via violentie p'
manū armatā. pcedēdo ad tāta ma
la suscitāda sicut videm' p' guerras
euenire. Sane p' declaracione p'mis
soz et subsequentiū nō est inutile cō
memorare. sancti Bernardi docto
ris q' sancti determinatiōes. Unde
Bern. i quarto ad Eugeniū scribit
in hūc modū. Qui gladiū inquit
tuū materiale negat. nō satis videt'
mibi attendere verbūz dñi dicentis
sic. Conuerte gladiū tuū in vaginā
tuus igit' z ipse tuo forsitan nutu et
si manu tua non sit euaginandus.
Alioquin si nullo mō ad te p'neret
Hosiolis dicentibz. Ecce duo glaz
dij hic sunt. Non rūdiffer dñs. Iax
est. sed nimis est. vterq' igitur est ec
clesie spūalis scs z materialis sed is
quidē p' ecclia Ille vero z ab ecclē
sia est expectēdus. Ille sacerdotis is
militis manu sed sane ad nūm' sacer
dotis z iustum impatoris Doctor
sanctus quoq' sup' capitulo t'edes
cimo eple ad Romanos cōcordās
illas duas autoritates p'ma fron
te repugnātes. Quāz p'ma ponit
tur in pallegato caplo. Et dicit q' nō
est prās nisi a dō Secda ponit' Olee
vij. Ipsi regnauerūt z nō ex me. p'n
cipes extiterūt z nō cognouit. has in
quam autoritates p'cordās dicit q' d'
prāte p'ncipādī p'tigir loq'. Anomō
s'm seipam. et sic ois prās bona est z
nō est prās nisi a deo. Alio mō p'm
git loq' de prāte p'ruz ad modū acq'
redī vl' vtedi. z sic quāq' ē a dō vide
licet quā d's eā acq'rit p'm ordīne dñi
nitus institutum et ea vtitur s'm p'
cepta diuine iusticie vt ei posset com
petere illud Proverbiorum octauo

De bello iusto

Fo. lvi

Per me reges regnāt z leguz p̄dito
res iusta decernūt. per me p̄ncipes
impant z potētes decernunt. Quōz
autē nō est p̄tās a deo q̄n̄ sejalīq̄ p̄
ueniūt p̄ vias iniquas ad obtinēdū
dū p̄tātes d̄nandi. vel q̄n̄ nō v̄tūt
īp̄a p̄tāte s̄m̄ p̄cepta diuine iusticie.
s̄m̄ illud p̄s. **A**stiterūt reges terre z
p̄ncipes p̄uenērūt in v̄nū aduersus
d̄nū z aduersus x̄pm̄ et̄. **E**x quibz
p̄b̄is p̄t̄ elici q̄ ois p̄tās descendit a
deo q̄ excellēt̄ z p̄ cōsequēs p̄ p̄us
cōs̄at x̄pi vicario. z per eū diffundit
ad proximōs p̄ncipātes. z sic dein
ceps. **E**t q̄z̄ q̄t̄o v̄nū q̄d̄q̄ plus di
uidit seu dispergit. tanto eius p̄tus
maḡ ac maḡ attenuat̄ z dimini
tur. q̄z̄ etiā s̄m̄ **D**ionysii. hec est lex
diuine sap̄tētie v̄t̄ inferiora p̄ mediā
reducant ad sup̄iora. **C**ōcludēdum
videt̄ q̄ neqz̄ impator z rex francoꝝ
p̄nt̄ p̄tra se iuuicē nec p̄tra alios in
dicere bellū nō p̄oblata via iuris. lo
quēdo s̄m̄ for̄ p̄scientie. **R**ursus q̄
alij posteriorēs p̄ncipātes seu cōtra
res. aut nō tantā h̄nt̄ p̄tātes quāntā
p̄tendūt. aut nō eā p̄uertūt ad debi
tū v̄sum in quē legitime p̄uerti de
bent. **J**uxta illud in de floribz **B**er
nhardi de militibz secularibz. **N**ihil
aliud inter vos bella mouer̄ liceat̄
sicut̄. nisi aut irrationālis iracūdie
motus. aut inanis glorie appetitus
aut terrene qualiscūqz̄ possessionis
cupiditas. p̄pter q̄d̄ subdit talibz ca
re ex causis neqz̄ occidere neqz̄ occi
bere tutū est. verū qz̄ s̄m̄ p̄m̄ nono
Ethi. **I**n rebz humanis vix aliqua
p̄nt̄ ita v̄lter determinari. q̄n̄ inter
dum moderatōem desiderāt. forsitā
ralis casus p̄tingit̄ occurrere q̄ si su
p̄rema autorita s̄ p̄ncipaliter assiste
ret. sponte p̄cederet viāz facti. **N**on
nulli em̄ q̄ vel ex militia aut armige
ris se tactant̄ originē traxisse. munit̄
v̄t̄ aliq̄d̄ fortalicū a quo exeuntes

spoliant mercatores vel fere indiffe
renter. vel alicuius patrie seu ciuita
tis. quos nisi fallor a raptoribz dis
cernere nescio s̄m̄ autor̄ determina
tas sententias. v̄n̄ p̄tra tales obla
ta t̄n̄ via iuris nō video aliter q̄z̄ cō
tra raptōres aut p̄dones seu quoscūqz̄
q̄z̄ s̄lles malefactores fore. p̄cedēdū.
ita q̄ via facti p̄tra tales meret̄ des
noīari potius exequutio iusticie z iur
isdictionis defensio q̄z̄ tellū. **P**ietē
rea qz̄ sicut cum moderamine incul
pare tutēle. p̄t̄ q̄s̄ p̄p̄tā vitam defen
dere. ita z res suas. vie aut̄ z strate
viātū de iure naturalī debent eē cō
munes. **S**i q̄z̄ veller̄ p̄cludere ra
les vias z transitus cōes seu tēnerā
regalia p̄ q̄ sit inductio zeductio ne
cessarioꝝ de loco ad locū nō auderē
improbare q̄n̄ p̄tra viāz occupato
res rēnentes cōsentire iuri oblato
posset currere via facti autoritate z
fauore boni cōis patrie aut ciuitat̄.
Ex his igit̄ z s̄lly saltem occasio ex
trahit̄ ingeniosus circa materiā sub
iectā suā subtilē speculatiōem atten
tius maturandi

In bello iusto iuxta mensu
rā illati damni p̄cedit̄ victori
bus posse sua recuperare. om
nibus que ad damni forū per
tinent computatis.

Hec p̄positio est cōis sentētia
doctorū in iure. put̄ in summa **J**os
hānis deduct̄. **L**uius etiā rō est qz̄
iusticia in quadā equalitate p̄sistit.
cū igit̄ bellū iustū assumit̄ tanqz̄ orga
nū iusticie. patz̄ qz̄ v̄s̄qz̄ ad equā cō
pensatōem p̄cedentis lesionis liceat̄
at iuste bellātibz p̄cedere. **S**ignans
ter autē d̄; oibz q̄ ad dāni forū perti
nent. nam sub noīe damni nedū cōs
putant̄ res primitiūs ablate. s̄z̄ etiā
iniurie. labores. pericula z q̄cūqz̄

Tractat' mgrī Hērici. Borythū

interesse. vñ Aresto. v. Ethic. Et q
nomen luci z dāni extendit ad oia
q hnt rōnē boni eligibil' z mali odī/
bilis. sicut pcellus dī dānū sustinu
isse. ille autē q iniuriā irrogauit dī lu
cri rōnē habere. Itaqz talibz hincin
de ppenfatis. debz constitui iusticie
equalitas p bellū iustū. §. rē. Su/
pra hanc pponem dicitā ponit

¶ Partibz iuxta casum pposi/
tum ptra iniuicē pcertātibz
nō ē psumēdū. ipsos victores
iuxta pmissam iusticie mēsurā
dumtaxat recuperare illatuz
eis damnū

¶ Nec pō facliter pē declarari qz
rudā ante p̄libatoz remiscēdo. di
ctū est em̄ q hoies ppter inordinatū
amorē ad seipos in p̄p̄is sunt p̄i
iudices Quordiana em̄ testat expe
riencia q̄tū discrepāt corā iudicibz
partes p̄tendentes. dū his viderur
passa dāna fore magnipēdēda. Ali
is p̄o videt ecōtra. vñ z p̄us vitupe
rat a p̄pheta. Dichea eūdē esse p̄n
cipē q postulat z sit iudex in reddē/
do. Nō ē est p̄sumēdū dicitā iustiz
re regulā obseruari. Preterea in ses
pe memoriaz certaminibz p̄s rōna
lis sopit atqz ligat. sed p̄s sensualis
q̄ rōni aduersat̄ regnat z leges con/
dit. q̄ f̄m p̄hm. iij. politice sp̄ reputa
re dēct̄ iniuste. Quā tales hoies f̄m
carne ambulāt. de q̄bz ad Ro. viij.
dr̄ ap̄ls. Qui in carne sunt deo pla
tere nō p̄nt. nā lex fomitis inimica ē
deo z legi dei subiecta ē nō p̄t. Nō ē
stādū ē in eoz apparētia in p̄a z eq
suoꝝ dānoꝝ recuperatōe. q̄s videm̄
sitire suoꝝ aduersarioꝝ totales exti/
marōem. igit̄ p̄o vera

¶ Aduersarioꝝ an̄positas in/
stantias dissoluere ex p̄habitis
memoriis retētis nō ē difficile

¶ Hāc pponē ē veram declaratur
h̄mōi instātiās summarie p̄mōs
rādo. Sane nō ē vez qd tāgīt in p̄s
ma rōnē. q̄ in talibz pugna cultos
diāt p̄ditōes iusti belli. Nō em̄ p̄s
mendū est q̄ incētio sic bellātū sit re
cta. vr̄ p̄z ex q̄rta p̄pōne. nā radix ar
boris est amor p̄uati boni p̄sequēdī
ex q̄ neq̄ p̄cedere fruct' p̄mēdabil'.
Nec̄ ipi expulsores mouēt̄ p̄p̄er
tām iustā formalr loquēdo de iusto
vr̄ p̄z ex seta p̄pōne. sicut nec̄ ad
uersari' noster diabol' mouet̄ zelo
iusticie cruciādo p̄tōres. q̄s iustū ē
cruciātū ei' sustinere. S; nec legitī
ma autoritas eis dinoscit̄ p̄cessa. vr̄
apparet ex tactz diffuse in octaua. p̄s
positōe. q̄uis em̄ possēt admitti q̄
tales libere cōitates possent gaudes
re autoritate alte iusticie in his que
rēdūe euidenter in salutē toti' boni
cōis. sec' tñ est gladium autoritatis
vsurpare in ip̄s' boni publici iactuz
rā ac dērrimentū. Sill' neqz militat
sēda obiectio. p̄cessō nāqz pur veruz
est q̄ in p̄me seditōis p̄p̄erātōne le
sa erat publica iusticia. nō tñ ē indif
ferēter cuiuslibet nec̄ f̄m quēmlibet
modū h̄mōi lesionē vindicare. Cui'
rō ex regula diuini Dionysij assigna
tur dicitis q̄ bonū ē ex integro. ma
luz p̄o ex singulis defectibz. Aresto.
etiā. ij. ethi. p̄mōrās Pythagoriz
cū dicitū. posuit q̄ maluz est in finiti.
Bonū p̄o finiti. qd ē dicitū. q̄ si aliqd
debeat tene fieri necē est f̄m determi
natū modū tā materie q̄s oim̄ circū
stantiaz p̄cedere. S; aliqd sit male
indifferēter ex cuiuslibet circūstātiā
obmissione. quēadmoduz rē fieret
mortis. q̄ hoiem mortū ad iudicatū
occideret absqz sibi data autoritate
et in foro p̄cientie peccaret si moue
ret vindicādī se libidine. plurima ac
requisita trāsgredi in talibz p̄certatio
nibz liq̄ ex anrea deductis. Proin'

De bello iusto

de nō pducit qđ adducit in tertia
instātia qua rāgīt q̄ licet vim vi re/
pellere natū quo ad vite inuafores.
sed etiā p̄ra bonoz violētos occu/
patores. **U**bi aduertēdū q̄ aliter lo/
quit lex humana. z aliter lex diuina
Quipe lex humana nō punit oia
q̄ etiā plerūq; loq̄tur ac si qđam ap/
probaret. q̄ tñ solū p̄mitterit cuz neq;
ar oia punire. Sed lex dñi imacula
ca pfundius extendit. nec aliqd̄ re/
linq̄t in ordinarū p̄ter qđ nō sp̄ ad/
mittere repellere vim vi. quimo dicit
Dñi vindictā z ego retribuā. Et
dñs in euangelio ait q̄ ei dandū est
pallū qđ abstulit tunica z vult p̄ten/
dere in iudicio. z ap̄ls inūgit frau/
dem fore sustinēdā. z sic de q̄simulē/
alijs. q̄ obligāt nōnūq; tanq; p̄ce/
p̄ra. vidēz qñ ex nō obseruātia taz
enormia mala emergerēt sicut eue/
nirēt. testat experētia. partē em̄ causa
dñs noluit eradīcare zyzaniā ne tri/
tium deuastaret. **U**n ex eodē funda/
mēto respōdet ad quartā obiectōez
qua d̄r. **S**i nō liceat p̄noiata vindī/
ca. q̄s igit̄ puniet p̄mos iniuriato/
res. **R**ēdeo nō esse mirādū si qđaz
male acta p̄manēat inulta in hac vi/
ta. qđ qđē figuratū legūt in **D**avid
et **S**alomone. **D**avid nāq; cū mo/
rere p̄nitōem duoz mortis reoz
scz **J**acob z **S**emei remisit ad **S**a/
lomonē et in regno successorē. vt ha/
bet. iij. **R**eg. ij. insinuās multa h̄ im/
pūnita esse referēda iudicio summi
salomonis in die nouissimo. quēad/
modū etiā alitior p̄ras semp̄ ad plu/
ra se extendit. quin nimirū nō ē poss/
sibile aliter rectificari oia p̄ regulaz
iusticie. si nō vltimū iudicij p̄torum
expectaret. qñō em̄ alicui eq̄pararet
amissio oculi. aye amputatio manū
p̄ emēdā pecuniariā solitaz taxari p̄
iusticiā humanā. potius em̄ q̄s des/
beret peli gere oculū q̄ montē aureū.

Fo. lvi

Iusticia igit̄ humana limitādo vis/
uinā pur̄ p̄t̄ p̄pinq; multa trans/
mittere sup̄mo iusticiario cui? senten/
tia oia aequabit. q̄uis tñ alia pra/
ctica sup̄est. p̄sequēdi illatas lesioes
recurrendo scilz ad p̄rēs sup̄iores
quib; si obtēperāt inuis est prima
via facti. sin̄aures eo ip̄o expugnare
h̄mōi iniuriatores p̄m iussuz sup̄io/
ris autoritatis esset sententiā legitī/
mi iudicis demādere eexecutioni.
Quincā p̄o rōnem eē insufficientez
p̄stat ex dictis diffusius in nona p̄/
positōe. **A**d sextā z vltimā r̄nderi p̄t̄
q̄ tota multitudo alicuius cōitatis
licet esset sup̄ioris autoritatis q̄s
us aequat̄ gubernator. tñ nō quo/
litter p̄ncipate est sup̄ior. z ob h̄ p̄clur/
dit eis nō p̄uentre sup̄me autoritaz
p̄rātē. **E**t p̄reca supra oēm p̄rātem
in terris orthodora fides p̄t̄est sup̄/
mā simplr̄ p̄rātem regnare in celest̄
bus. q̄ tales dissensōes deestando
iuste p̄missis antea ex causis p̄den/
nar cupiēs mentē eterni atq; incom/
mutabilis boni capacē. nō illaq̄ant
inordinato amore bonoz terrenoz.
q̄ p̄stringūt alas diuini animi. ne lē/
tero volatu ascēdere possit ad verā
bona sempiterna. q̄ nobis largiri d̄t̄
gnēf q̄ regnat trinus z vnus d̄s in
secula seculoz Amen

Occipit tractatus de iusto bello
magistri Henrici de Borchum
in quo p̄trouersias impacabiles in
republica emergentes cōcordat aut
saltem quid a p̄scientiosis personis
omni semoto scrupulo tenenduz sit
magistrali resoluōe determinat